

63. Het sterfhuis van Engelbertus Vandewoude

De staat van Goed van Engelbertus Vandewoude, stamvader te Pervijze van de familie Vandewoude, is een schoolvoorbeeld van hoe een boedelbeschrijving kan uitgroeien tot een lijvig werk : Engelbertus was welstellend en bewoner van de gekende hofstede 'Het Vogelsteen'.

Hij was geboren te Oudekapelle omstreeks 1731 als zoon van Adriaan (van Kaaskerke) en Brigitta Geldof (van Nieuwkapelle). Zijn grootouders waren Pieter Vandewoude en Pieternelle Oddevaere.

Op 19 november 1754 trad hij te Sint Catharina Capelle in het huwelijk met Genoveva Pauwels, dochter van Joannes en weduwe van Ludovicus Vandenbussche. Engelbertus die tot voor zijn huwelijk te Oudekapelle woonde, nam nu zijn intrek te Pervijze op de hofstede "Het Vogelsteen" in de Veurnestraat. Waarschijnlijk volgde hij er de overleden Vandenbussche op als nieuwe uitbater van de hoeve.

Op 13 november 1755 werd er hun eerste kindje geboren : Joanna Theresia. Welstellend landbouwer als hij was, werd hij al gauw een man van aanzien, een notabele zoals ze dat in die tijd noemden. Reeds in 1756 was hij schepen van de gemeente.

Zijn huwelijksleven werd echter abrupt afgebroken toen op 7 november 1757 zijn echtgenote overleed. Het noodlot bleef hem achtervolgen want op 27 juni 1758 overleed zijn enige troost, zijn dochtertje.

Engelbertus bleef alleen achter op de grote hofstede en een nieuw huwelijk drong zich op. Joanna Theresia Demolder van Alveringem werd zijn nieuwe ega. Zij was de dochter van Heer Joannes Ignatius en Joanna Marrannes. Eind 1758 huwden ze, waarschijnlijk te Alveringem, nadat op 24 oktober 1758 voor deelsman Houtman hun huwelijkscontract was opgesteld. Dit contract vermeldde onder andere het volgende : de langstlevende zal in het bezit blijven zonder met de kinderen te moeten delen, van haar klederen, lijnwaad, juwelen "ende baguen 't sijnen ende 't haeren hoofde, halse, lijve en lichaeme dienende ende gedient hebbende", het beste bed en 50 Vlaamse Ponden. Dergelijke clause was geen alleenstaand geval maar veeleer een algemeen gebruikte verdelingswijze.

Engelbertus bleef de rest van zijn leven op het Vogelsteen wonen.

Ondertussen was hij in 1764 en 1765 dismeester en van 1769 tot 1773 ontvanger van Sint Catharina Capelle.

Toen hij op 19 juni 1793 overleed was zijn vrouw de eerste erfgename samen met hun acht nog levende kinderen. De oudste, Engelbertus Josephus was gehuwd landsman te Wulpen. Joannes Baptista Patricius Eugenius was gehuwd landsman te Eggewaartskapelle. Dan was er nog Genoveva Constantia die nog thuis woonde. Deze drie telgen waren meerderjarig en dus moest voor de vijf minderjarige kinderen een staat van goed worden opgemaakt. Deze kinderen waren : Pieter Jacobus - 24 jaar, Carolus Ludovicus Clemens - 21 jaar, Andries - 19 jaar (hij is de overgrootvader van André Vandewoude), Anna Maria - 23 jaar en Dorothea Brigitta - 17 jaar. Hierbij wil ik opmerken dat in die tijd het begrip 'minderjarig' anders werd geïnterpreteerd dan nu het geval is. Voor het opmaken van een staat van goed was men minderjarig zolang men ongehuwd was en geen 25 jaar.

Nog het aanstippen waard : nog een dochter, Joanna Theresia, is reeds overleden. Zij was "geprofeste religieuse in het Couvent van de Orde van de Heilige Benedictus e Loo".

Tot zover de familiale achtergronden die vermeld worden in de staat van goed.

Een volgende rubriek heeft het over de landen en gronden die het echtpaar verkregen heeft door erfenis of door aankoop. Zo kwam de echtgenote van Engelbertus, na het overlijden van haar vader in 1771 in het bezit van meerdere eigendommen. Ze werd te Eggewaartskapelle eigenares van twee huizen met grond. Eén ervan werd verkocht aan een zekere Bernard Nollet. Te Ramskapelle erfde ze de waarde van een half huis dat gelegen was op cijnsgrond. Ook dit werd verkocht, waarschijnlijk aan een familielid : Jan Baptist De Molder. Alles was zich in het sterfhuis van haar vader bevond werd eveneens verdeeld en verkocht onder de kinderen en kleinkinderen.

Tijdens zijn huwelijk kocht Engelbertus nog enkele lappen grond zoals een stuk te Lampernisse, 6 gemeten en iets groot. Dit stuk werd de "vette wee" genoemd en lag ten westen van het zogenaamde "Paphuis". Die grond lijkt me te behoren bij het "Hovaertnest". Te 's Heerwillemskapelle werden 4 gemeten weide aangekocht en een stuk land van 11 gemeten groot. Dan waren er nog gronden die reeds zijn eigendom waren voor hij in het huwelijk trad en die allemaal verpacht waren. Eén voor één worden de pachters vernoemd met wat ze pachten en welke som ze nog schuldig zijn. Het zijn Eduard Bolle van Sint Catharina Capelle die een kleine hofstede gebruikt, Anselmus Ramus en Jacobus Louw van Alveringem, "Sieur" Rosé van Nieuwpoort, Joannes De Witte - koopman-herbergier van Lampernisse, Andries Vandewoude van Veurne - parochie Sint-Denijs, Patricius Vandecasteele van Nieuwkapelle, Carolus Verhelst van Booitshoeke en tot slot Norbertus Vandebussche, brouwer. Al deze pachtopbrengsten vertegenwoordigden in totaal de respectabele som van 23.439 ponden. Voor het lopend jaar heeft het sterfhuis nog 11.722 ponden tegoed.

Naast de verpachte landerijen zijn er natuurlijk nog gronden die in eigen gebruik zijn : 8 gemeten tarwe, 17,5 gemeten sucroen en nog eens 4,5 gemeten sucroen die reeds geoogst werden. 7 gemeten bonen, 0,5 gemet jonge klavers en tot slot nog 20 gemeten die bij het opmaken van de boedelbeschrijving braak liggen en waarvan niet vermeld wordt wat erop geteeld werd.

Aan de opsomming van al het voorgaande is reeds meer dan duidelijk merkbaar dat Engelbertus Vandewoude een voor die tijd zeer welstellend man was. Het feit dat in het sterfhuis ook nog 6.872 ponden baar geld werden aangetroffen is slechts een bevestiging van deze rijkdom.

Een volgende rubriek in de staat van goed is de inventaris van alles wat zich in het sterfhuis bevond. Deze opsomming geeft een zeer gedetailleerd beeld van hoe de mensen op een grote hofstede in die tijd leefden en ook hoe hun woning was ingedeeld, in dit geval de eeuweoude hoeve het Vogelsteen te Pervijze. Voor de authenticiteit neem ik af en toe de letterlijke schrijfwijze uit het oude document over.

Het optekenen werd begonnen op de voutekamer : daar waren een pluimbed, matras, een paar lakens, twee dekens, oorkussens, twee kasten "lit de repos" (bedden in kasten in de muur), koffer, zetel, 10 stoelen, tafel, twee kinderstoelen, twee kandelaars, melkseule, blaaspijp en 18 pond gerookt varkensvlees.

In de gang stonden 3 koperen kandelaars, 2 schraagtafels, een asmand, timmermansgereedschap en een ijzeren potje.

In het woonhuis stond een statig slaghorloge met kast, 12 galeysen (= verglaasd aardewerk) platen, 8 gelijke telloren, mand, tinnen theepot, 2 galeyse kannen, stenen kan, koperen moor, zetel (van de heer des huizes ?), 6 stoelen, bank, spiegel, 2 glazen karaffen, koperen kasserolle (= braadpan), seule met ijzeren band, koperen lamp, strijkijzer, saladieren en nog wat aardewerk.

In de kelder onder de voutekamer bevonden zich twee tonnen bier, 38 lege melktelen, weegschaal, stenen boterpot, 2 koeiekazen, 12 pond boter, tinnen platteel en een stenen pulle met zure melk.

In moeders domein, de keuken, werd het volgende opgetekend : een karn, koperen fornuis met 12 seulen, nog een koperen fornuis met vijf seulen, koperen ketel, marmyte, 2 asbakken, stenen boterpot, ovenpale, 2 seulen met ijzeren banden, 10 telloren, handzaag, asmand, koperen schuimspaan, vleesvork, 36 tinnen lepels, 36 stalen vorken en 17 messen.

De volgende plaats die aan de beurt komt is de bierkelder waar 6 zakken eetaardappelen staan. Verder is er nog een halve ton azijn, blekken gieter en planken voor het hennekot. Wat er zou moeten staan, namelijk bier, is er blijkbaar niet te vinden.

Hiermee is het gelijkvloers volledig nagekeken en zijn de zolders aan de beurt. Eerst komt de zolder boven het woonhuis en de voutekamer aan de beurt : daar staan 75 zakken sucroen, 3 graanzeven, een spinnewiel, graanschop, slaping in een koetse, zaaimand, 2 lantarens, wafelijzer, grote tafel en een klermand. In de keukenzolder staan 25 zakken haver, een vleesstand en een boterstand, bonen en een maalstand.

Tot besluit worden nog de zaken opgenoemd die niet in rekening mogen worden gebracht tengevolge het huwelijkscontract en die dus eigendom van de weduwe blijven. Dit zijn een pluimen bedmatras, 3 spaanse dekens, 5 paar lakens, een katoenen gordijn voor een lit de repos op de voutekamer, 2

soeplepels, een koperen pan, 42 tinnen telloren , 2 kommen, 8 pond garen, 24 glazen, 12 stenen tassen, 18 witte servietten, een wit tafelkleed en handdoeken.

Daarmee was alles binnenshuis geïnventariseerd en dienden nog de stallingen te worden doorlopen.

In de schuur was er een asstand, zwijnebak, brandhout, deirinck, oude keirne en slaping in het paardestal (waarschijnlijk voor een knecht). In het stalleke achter de keuken : 2 planthouwe, ijzeren rakel, houwmes, 2 zeisen, bierstoel, vleesbank, 2 delfschuppen, 2 spaden, 2 ijzeren hamers en een kuip.

Verder was er nog een strooien stalletje achter de keuken en een deirinckstal aan de noordzijde van het paardestal.

In het wagenkot waren er twee besleggen wagens voor de oogst, een besleggen kar, een ijzeren eg, 3 houten eggen, 3 ploegen en een tol.

Ook de veestapel werd niet vergeten : 4 werkmerries met hun harnas, 10 melkkoeien, 17 ossen en een varken dat met jongen ligt.

Dan waren er nog de reeds geoogste vruchten : 40 zakken sucrioen, 4000 ongedorste bonen, 2000 bundels hooi, 1200 bundels tarwestro en tot slot nog wat klaverhooi.

Na afrekening van alle baten die hiervoor werden opgesomd, dienden ook de nog te vereffenen schulden te worden voldaan. Aan Jan Baptist Moenaert - dismeester van 's Heerwillemskapelle - moest nog de pacht voor 4 lijnen gras gelegen te Sint Catharina Capelle, worden betaald. Pieter Vereecke - kerkmeester van Pervijze - en Engelbertus Ketelers - dismeester van Sint Catharina Capelle - moesten elk worden vereffend voor het pachten van een partij zaailand. De lijkmaaltijd na de begrafenis van Engelbertus gebeurde in het wethuis bij P. J. Gesquiere. Hiervoor was een ton bier geleverd door de waard van het Glas, Engelbertus Faes. Het brood en de koeken werden gebakken door de weduwe Annis.

De allerlaatste rubriek - voor de erfgenamen waarschijnlijk de belangrijkste - is de definitieve berekening van de erfenis.

Het sterfhuis van Engelbertus Vandewoude werd afgesloten met een meer dan batig saldo. Na aftrek van alle schulden bleef er maar liefst de mooie som van 29.877 ponden over. Hiervan was de helft, 14.938 ponden, voor zijn weduwe en de andere helft te verdelen onder de acht kinderen. 3/8 hiervan werden meteen vereffend aan de meerderjarigen terwijl de overige 5/8, voor de minderjarige kinderen, beheerd werden door de weduwe en de aangestelde voogden. Dit zou zo blijven tot hun meerderjarigheid.

Tot hier de inhoud van deze boedelbeschrijving waarmee ik heb willen aantonen dat opzoekingen naar het verleden van je eigen familie kunnen resulteren in veel meer dan een opeenvolging van namen en data. Ik wil er speciaal de aandacht op vestigen dat alle gegevens uit deze bijdrage enkel en alleen uit die ene boedelbeschrijving van Engelbertus Vandewoude komen wat toch wel bewijst van welke waarde dit document kan zijn. Velen wagen zich aan hun stamboom met alleen maar de hulp van de oude parochieregisters terwijl er zich in de Rijksarchieven tienduizenden Staten van Goed bevinden die langzaam vergaan van ouderdom zonder dat ze misschien ooit geraadpleegd worden.